คู่มือการใช้ยาสำหรับดูแลผู้ป่วยที่บ้าน

ฉบับประชาชน ใช้ยาอย่างถูกต้อง ปลอดภัย และลดความเสี่ยงจากความคลาดเคลื่อน

หน้า หลักพื้นฐานก่อนให้ยา

การดูแลยาที่บ้านควรยึดตามฉลากยา ใบสั่งยา และคำแนะนำของแพทย์เภสัชกรเป็นหลัก ไม่ควรปรับขนาดยา หยุดยา หรือเพิ่มยาเอง แม้อาการจะดีขึ้นหรือแย่ลง เว้นแต่ได้รับคำแนะนำจากบุคลากรสุขภาพ

ตรวจชื่อผู้ป่วยให้ถูกคนก่อนให้ยา

ตรวจชื่อยา ความแรง รูปแบบยา และวันหมดอายุ

ตรวจขนาดยา จำนวนครั้ง และเวลาที่ต้องให้

ตรวจวิธีใช้ เช่น กินก่อนอาหารหลังอาหาร หรือใช้เฉพาะเมื่อมีอาการ

อ่านฉลากทุกครั้ง ไม่ใช้ความจำอย่างเดียว

ล้างมือก่อนและหลังจัดยาให้ยา

หลัก ถูก ก่อนให้ยา

ถูกคน	ถูกยา	ถูกขนาด	ถูกเวลา	ถูกวิธี	บันทึก
ตรวจชื่อผู้ป่วย	ตรงฉลาก	ตรงคำสั่ง	ตรงเวลา	ตามวิธีใช้	หลังให้ยา

ยาที่ต้องระวังเป็นพิเศษ

ยาที่อาจทำให้ง่วง เวียนศีรษะ น้ำตาลในเลือดต่ำ เลือดออกง่าย หรือมีผลต่อความดันโลหิต
ควรได้รับการเฝ้าระวังตามคำแนะนำเฉพาะของผู้ป่วย หากไม่แน่ใจให้ถามเภสัชกรก่อนให้ยา

หน้า การจัดเก็บและเตรียมยา

เก็บยาในภาชนะเดิมที่มีฉลากชัดเจน ไม่เทรวมกันจนแยกไม่ออก

เก็บตามเงื่อนไขบนฉลาก เช่น อุณหภูมิ แสง และความชื้น

ไม่เก็บยาไว้ในห้องน้ำหรือบริเวณที่ร้อนชื้น หากฉลากไม่ได้ระบุไว้

เก็บยาให้พ้นมือเด็กและผู้ที่อาจหยิบผิด

ตรวจวันหมดอายุและสภาพยาเป็นระยะ

ไม่ใช้ยาที่ฉลากหาย ยาเปลี่ยนสีกลิ่นลักษณะผิดปกติ หรือสงสัยว่าเสื่อมสภาพ

การจัดยาเป็นรายวัน

เวลา	ชื่อยาขนาด	จำนวน	ก่อนหลังอาหาร	ให้แล้ว	หมายเหตุ
เช้า				■	
กลางวัน				■	
เย็น				■	
ก่อนนอน				■	

การแบ่งยาใส่กล่อง

สามารถใช้กล่องแบ่งยาเพื่อช่วยลดการลืมได้ แต่ควรตรวจสอบให้แน่ใจก่อนว่าเม็ดยาใดสามารถแบ่งหรือจัดเก็บรวมได้
ยาบางชนิดไม่ควรบด หัก หรือแกะแคปซูล เช่น ยาบางชนิดที่ออกฤทธิ์นานหรือมีการเคลือบพิเศษ จึงควรถามเภสัชกรก่อน

หน้า ยาชนิดต่าง ๆ และข้อควรระวัง

ยากิน

ให้ยาตามวิธีใช้และปริมาณที่ระบุ ไม่ควรบดหรือผสมอาหารเองหากไม่ทราบว่ายาสามารถทำได้หรือไม่ สำหรับผู้ที่กลืนลำบาก ให้ปรึกษาเภสัชกรเพื่อเลือกวิธีหรือรูปแบบยาที่เหมาะสม

ยาหยอดตาหู

ล้างมือก่อนใช้ และหลีกเลี่ยงไม่ให้ปลายหลอดสัมผัสตา หู หรือผิวหนัง

ใช้ตามจำนวนหยดและความถี่ที่กำหนด

หากต้องใช้ยาหยอดตาหลายชนิด ให้สอบถามเภสัชกรเรื่องลำดับและระยะห่าง

ยาทาผิวหนัง

ทาบริเวณที่แพทย์เภสัชกรแนะนำ ล้างมือก่อนและหลังใช้ และไม่ควรนำยาของคนหนึ่งไปใช้กับอีกคน โดยเฉพาะยาที่มีส่วนผสมของสเตียรอยด์หรือยาปฏิชีวนะ

ยาที่ใช้เมื่อมีอาการ

ต้องรู้ให้ชัดว่าใช้เมื่อมีอาการอะไร ใช้ครั้งละเท่าไร และใช้ซ้ำได้เมื่อใด ห้ามเพิ่มความถี่เองเพราะคิดว่าอาการยังไม่ดีขึ้น หากใช้แล้วอาการไม่ดีขึ้นหรือรุนแรงขึ้น ควรปรึกษาบุคลากรสุขภาพ

ผู้ป่วยที่ให้อาหารทางสายยาง

ไม่ควรบดหรือผสมยาทุกชนิดลงในสายให้อาหารโดยไม่ตรวจสอบก่อน ยาบางชนิดอาจอุดตันสายหรือออกฤทธิ์ผิดปกติ ควรให้แพทย์เภสัชกรประเมินรูปแบบยาและวิธีให้ยาที่เหมาะสม และปฏิบัติตามแผนที่ทีมรักษาสอน

หน้า เมื่อลืมยา ยาซ้ำ และอาการไม่พึงประสงค์

เมื่อลืมยา

อย่าเพิ่มขนาดยาเป็น เท่าเพื่อชดเชย เว้นแต่ได้รับคำแนะนำเฉพาะของยานั้น

ตรวจฉลากหรือเอกสารกำกับยาเพื่อดูคำแนะนำกรณีลืมยา

หากไม่แน่ใจ ให้สอบถามเภสัชกรโรงพยาบาลที่ดูแล โดยเฉพาะยาที่มีความเสี่ยงสูง

หากสงสัยว่าให้ยาซ้ำหรือกินยาเกิน

หยุดการให้ยาซ้ำและเก็บซองขวดยาไว้เพื่อแจ้งชนิดและขนาดยา

ติดต่อโรงพยาบาลเภสัชกรหรือศูนย์พิษวิทยาเพื่อขอคำแนะนำโดยเร็ว

หากผู้ป่วยหมดสติ ชัก หายใจลำบาก หรือมีอาการรุนแรง ให้โทร

อาการไม่พึงประสงค์ที่ควรเฝ้าระวัง

อาการ	สิ่งที่ควรทำ
ผื่น ลมพิษ บวมหน้าริมฝีปาก	หยุดยาที่สงสัยและขอคำแนะนำโดยเร็ว หากหายใจลำบากให้ฉุกเฉิน
ง่วงมาก สับสน เดินเซ	ป้องกันการหกล้ม และติดต่อบุคลากรสุขภาพ โดยเฉพาะหากอาการมากขึ้น
อาเจียนท้องเสียมาก	ประเมินการขาดน้ำและติดต่อบุคลากรสุขภาพ หากรุนแรงหรือไม่ดีขึ้น
เลือดออกผิดปกติ	ขอคำแนะนำทางการแพทย์ โดยเฉพาะผู้ที่ใช้ยาต้านการแข็งตัวของเลือด

หน้า แบบบันทึกยาและเช็กลิสต์สำหรับครอบครัว

รายการยาประจำของผู้ป่วย

ชื่อยา	ขนาด	เวลา	วิธีใช้	เหตุผลที่ใช้

เช็กลิสต์ก่อนกลับบ้านก่อนเริ่มดูแลยา

มีรายชื่อยาและวิธีใช้ที่เป็นปัจจุบัน

รู้ว่ายาตัวใดกินประจำ และตัวใดใช้เมื่อมีอาการ

รู้วิธีเก็บยาและวันหมดอายุ

รู้ว่ายาตัวใดห้ามหยุดเอง

มีเบอร์โทรโรงพยาบาลเภสัชกรสำหรับสอบถามเมื่อไม่แน่ใจ

นำยาทั้งหมดหรือรายการยาที่ใช้อยู่ไปให้บุคลากรสุขภาพตรวจเมื่อมีการนัดหมาย หากได้รับคำแนะนำ

สิ่งสำคัญที่สุด

หากไม่แน่ใจว่า ยานี้กินอย่างไร หรือ ยานี้ให้ร่วมกับยาอื่นได้หรือไม่ อย่าเดาเอง ให้หยุดไว้ก่อนและสอบถามเภสัชกรหรือทีมรักษา การนำถุงยาฉลากยาและรายการยาทั้งหมดไปด้วยจะช่วยให้ตรวจสอบได้แม่นยำขึ้น

แหล่งข้อมูลสำหรับประชาชน สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา อย กระทรวงสาธารณสุข และคำแนะนำจากหน่วยบริการเภสัชกรผู้ดูแลผู้ป่วย เอกสารนี้เป็นคู่มือให้ความรู้ทั่วไป ไม่ใช้แทนฉลากยา คำสั่งแพทย์ หรือคำแนะนำจากเภสัชกร หากคำแนะนำในเอกสารต่างจากคำสั่งเฉพาะราย ให้ยึดคำสั่งของทีมรักษาเป็นหลัก